

Združene države bodo zalagale zaveznike s topovi in letali!

Mornarični departament naznanil, da bosta Anglija in Francija kmalu dobili tisoč bojnih letal. Agitacija za vstop Amerike v vojno se povečala v Londonu in Parizu. Francoske čete uprizorile protinapade, da ustavijo prodiranje nemških kolon. Premier Reynaud odgovoril na Hitlerjevo grožnjo

WASHINGTON, D. C., 7. jun. — Kljub opoziciji v senatu in dolgotrajnim, da se Amerika pod britanskim poviče v evropsko vojno, je Rooseveltova administracija odobrila pošiljanje ameriških bojnih letal, topov in drugega orožja Veliki Britaniji in Franciji.

Mornarični departament je naznanil, da je 50 bojnih letal že poslalo v Buffalo, N. Y., kjer bodo zamenjana za nova letala, ki jih izdelata Curtiss Aircraft Corp. Korporacija lahko takoj dostavi letala za zaveznike. Neuradno poročilo pravi, da bodo zavezniki v nekaj tednih dobili tisoč bojnih letal.

LONDON, 7. jun. — Kampagna, da stopi Amerika v vojno na strani zaveznikov, je bila objavljena v angleškem časopisu. To je bilo naznanjeno, da sta Joseph P. Kennedy, ameriški poslanik v Londonu, in William C. Bullitt, ameriški poslanik v Parizu, apelirala na Roosevelta, naj pospeši produkcijo bojnega materiala v prilog zaveznikom. Listi so objavili to naznanilo na prvih straneh.

PARIZ, 7. jun. — Francoske čete so obnovile napore glede okupacije ozemlja, ki so ga izgubile v bitkah z Nemci včeraj jutraj. Vrgle so se v protinapade na fronti ob rekama Somme in Aisne. Protinapadi, ki naj bi ustavili prodiranje Hitlerjevih motornih kolon proti Parizu, so bili uprizorjeni na vsej fronti.

Berlin, 6. jun. — "Več nemških divizij je začelo prodirati proti Parizu in Havru, važni francoski lukci ob Atlantiku, ki je bila obrambna črta na fronti ob reki Sommi prebita v več krajih," pravi poveljstvo nemških oboroženih sil v svojem poročilu.

Masna ofenziva proti Franciji, ki se je pričela po zaključitvi bitke v Flandriji, v katerih so Angleži in Francozi utrpeli ogromne izgube, je v teku na dvesto milj dolgi fronti, ki se razteza od Rokavskega zaliva do ustja reke Somme na severni strani Maginotove trdnjavske črte. Ljudita bitka se vrši pri Longju, katere izid pa še ni znan. Ako bodo Nemci zavzeli črto, ki vodi proti Havru, bosta Francija in Anglija popolnoma odrezani druga od druge. Nemcija bo lahko potem zgradila letalsko bazo, s katerih se bodo vršili napadi na Anglijo.

Naciji v Berlinu trdijo, da se je malo število angleškega vojaštva borilo na strani francoskih armad na fronti ob reki Sommi. "Nove divizije se vam bodo pridružile na zapadni fronti," je dejal Hitler v svojem proglasu vojaštvu. "Največja bitka v zgodovini prihaja in nobenega dvoma ne more biti, kdo bo zmagal. Armade sovražnika bodo zdrobljene in to bo zgodovina nauk zaveznikom — rojstvo novega in boljšega sveta."

Pariz, 6. jun. — Po šestnajstih urah bojevanja s Hitlerjevimi legijami je predstavnik vrhovnega militarističnega štaba izjavil, da je položaj francoske oborožene sile ugoden. V nekaj dneh se bo pokazalo, kdo bo zmagoval v tej vojni.

ANGLEŠKA VLADA PREPOVEDALA STAVKE IN IZPORE

Posebni odbor bo reševal sporne probleme
POSPEŠITEV PRODUKCIJE OROŽJA

London, 6. jun. — Revolucionarne izpremembe v delavski zakonodaji, organizacijah, mezdah in delovnih pogojih v britski industriji je sinoči naznačil Ernest Bevin, bivši vodja strokovnih unij in sedanjí delavski minister v kabinetu premijera Churchilla. On je v bistvu diktator industrijske delovne sile.

Bevin je odredil mobilizacijo vseh industrijskih virov za pospešitev produkcije orožja, streliva in drugega bojnega materiala, da Anglija nadomesti izgubo, ki jo je utrpela njena oborožena sila v bitkah z Nemci na francoskih frontah. On je s posebnim dekretom objavil stavke in izpore za nepostavne in jih prepovedal, odredil prisilno arbitražo sporov med delavci in delodajalci, prepovedal premeščanje delavcev iz strojne, premogovne, stavbne in poljedelske industrije v druge obrate in izmenjavo delavcev med firmami, ki proizvajajo vojne potrebščine. Posebni odbor bo reševal sporne probleme, ki se pojavijo med delavci in delodajalci.

"Noben trenutek in niti unča materiala ne sme biti potrošena po nepotrebnem," je dejal Bevin v razgovoru s reporterji. "Napeli bomo vse sile, da bo angleška oborožena sila založena z orožjem in bojnim materialom. Noben vojak ne bo imel vzroka za pritožbo, da je bil poslan na fronto praznih rok."

Na podlagi novih načrtov morajo vse temeljne britske industrije obratovati sedem dni v tednu. Vsak delavec bo dobil en dan počitka v tednu. Da prepreči stavke in izpore, je vlada ustanovila posebno masinerijo, ki bo imela odločilno besedo v vseh sporih. S prisilno arbitražo bo vlada preprečila konskripcijo delovne sile in drastične omejitve porabe živil in drugih potrebščin.

Sinoči je bilo naznanjeno, da je minister letalske produkcije instrumental svoje reprezentante v Ameriki, naj temeljito prouče predlog avtnega magnata Forda, ki je nedavno izjavil, da v nekaj mesecih lahko preuredi svoje tovarne tako, da bodo producirale tisoč letal dnevno. Ističasno je letalski minister Archibald Sinclair informiral parlament, da je bil načrt glede vezbanja letalcev raztegnjen. Vlada je ustanovila veliko število šol za vezbanje letalcev, z eno pa je pozvala fante in može v starosti 20 do 30 let, naj se prijavijo kot prostovoljci za letalsko službo.

Reorganiziranje mehniške oljne industrije

Mexico City, 6. jun. — Predsednik Cardenas je odredil reorganiziranje oljne industrije, "da bo Mehika lahko plačala pravičeno odškodnino tujim kompanijam, katerih lastnino je zapeljal pred dvema letoma." To pomeni, da bo delavska mezdaznižana kakor tudi število začasnih delavcev.

Domače vesti

Čikaške novice
Chicago, 6. jun. — V četrtki je umrla Frances Germek, stara 60 let in rojena v Zimaričah pri Sordražici na Dolenskem. Zadel jo je mrtvoud. V Ameriki je bivala 27 let in tu zapuša sina, štiri hčere in več bratrancev ter sestričen, v Lawtonu, Mich., pa sestro. Pogreb bo v soboto predpoldne na civilno pokopališče Woodlawn Park. — Poročke: Mike Chorak in Helen Križmančič. Razporeke: Steve Divjak je iztožil ločitev od Sofije Divjak, Rose Kmet je pa iztožila ločitev od Jos. Kmeta.

Rojakinja si je vzela življenje
Pueblo, Colo. — Helena Clark, roj. Pleš, stara 35 let, je izvršila samomor s strupom. Dne 4. junija je bila pokopana po cerkvenih obredih. — Pri avtomobilski nesreči sta se poškodovala George in Robert Pavlin. Zdravita se v Corwinovi bolnišnici.

Milwauška vest
Milwaukee, 6. jun. — Dne 31. maja je tu umrla Mary Gradišek, stara 69 let in rojena v Kamniku. V Ameriki je bila 32 let in tu zapuša sina in hčer. Njen pogreb je oskrbel Ermenčev zavod.

Nov grob v Michiganu
Painesdale, Mich. — Tu je zadnje dni umrl Mike Grzečić, star 65 let in doma iz Radencev pri Črnomlju v Beli Krajini. Bil je član SNPJ 35 let in tu zapuša družino.

Spet čikaški radijski program
Chicago, 6. jun. — Kakor javlja Jugoslovanski Kurir, bo v torek, dne 11. junija, ob 1:15 popoldne (lokalni čas) z radiopostaje WJJD (1130 kilociklov) oddan jugoslovanski program s govori in petjem. Ta program priredi odbor javnih šol v Chicagu, ki že nekaj časa vodi programe, pri katerih nastopajo različne narodnosti, da pokažejo, koliko so prispevale za izgraditev Chicaga. Prihodnji torek so Jugoslovani na vrsti.

Izjema v čikaški knjižnici
Chicago, 6. jun. — Helena Hamel, knjižničarka Tomanove podružnice čikaške javne knjižnice, ogei Pulaski Road in Sedemindvajsete ulice, nas obvešča, da lahko vsakdo vzame domov toliko knjig iz te knjižnice kolikor jih hoče, bodisi za otroke ali odrasle, skozi to poletje. Knjige lahko držite doma do 1. oktobra t. l., ako se dogovorite s knjižničarko.

Švica zaprla prelaze ob Italiji

Vojaška kontrola cest odredjena

Berne, Švica, 6. jun. — Švicarska armada je zaprla pokrajino Valais v Alpah, kjer sta prelaza St. Bernard in Simplon, ob italijanski meji. Noben civilist ne sme stopiti v to pokrajino brez dovoljenja. Avtoritete slujijo, da bo osemleje na drugi strani meje kmalu postalo bojno, če bo Italija napadla Francijo. Prizadeta pokrajina je vitalnega pomena za Švico v slučaju invazije s strani Italije.

Nova odredba krije vse švicarske pokrajine južno od jezera Lemana, kjer je samostan bernardincev, prelaz Simplon, železniški tunel, Zermatt in druga letovišna mesta. Tam se dvigata v zrak tudi Matterhorn in Monterosa, najvišja hriba v Alpah.

UNIJA OBLAČILNIH DELAVCEV SE VRNILA V ADF

Tiskarska unija ji bo morda sledila

KAMPANJA PROTI KOMUNISTOM

New York, 6. jun. — Unija International Ladies' Garment Workers se je vrnila v Ameriško delavsko federacijo, iz katere je izstopila v novembru l. 1936 in postala ustanoviteljica Kongresa Industrijskih organizacij. Unija ima 250,000 članom in spada v grupo največjih ameriških delavskih organizacij.

David Dubinsky, predsednik ILGWU, je povedal delegatom na konvenciji, da je akcija oblačilnih delavcev odprla pot vrnitvi mednarodne tiskarske unije v ADF. Slednja je bila suspendirana, ker se je uprla plačevanju izrednega assessmenta v skladu ADF za financiranje boja proti CIO. Predno se je oblačilna unija odločila za vrnitev v Ameriško delavsko federacijo, ji je predsednik William Green dal spisan zagotovilo, da bo ekspektivni svet ADF priporočil preklic izrednega assessmenta na konvenciji ADF, ki se bo pričela v novembru v New Orleansu, La.

Oblačilna unija je bila suspendirana iz ADF, ko je postala vodilni faktor v formiranju CIO. Pred enim letom je izstopila iz CIO in postala neodvisna organizacija, ker se ni strinjala s politiko vodstva CIO. Povratek v ADF pomeni, da bo slednja dobila okrog \$60,000 letno v obliki članarine ob oblačilne unije. Naznanjeno je bilo, da je bil Green povabljen, naj nastopi kot govornik na konvenciji oblačilnih delavcev, ki bo zaključena v petek.

Resolucija, da unija vodi kampanjo proti komunistom in raketerjem, je bila sprejeta a 640 proti 12 glasovom. Ta vsebuje med drugim provizijo, da ekspektiva dobi oblast odstranitve posameznikov, katerih aktivnosti škoduje organiziranemu delavstvu ali pa ga postavljajo v slabo luč, iz vseh odgovornih radov v uniji. To velja za vse, ki izkoriščajo in zlorabljajo delavsko gibanje v svojo osebno korist. Unija ne bo trpela nobenega pokvarjenca ali zločinca v svoji sredi.

Italijani odhajajo iz Egipta

Aleksandrija, Egipt, 6. jun. — Parniki, ki vozijo proti Italiji, so natrpani z Italijani, ki beže iz Egipta, Sirije in Palestine. Italijani so bili informirani, da parnika Caliten in Conto Rosso sta zadnja, ki zapustita egiptaska pristanišča in odrijeta proti Italiji. Več tisoč Italijanov je odpotovalo iz Egipta domov v zadnjih dneh.

Jeklarski magnat naznanil resignacijo

New York, 6. jun. — Edward R. Stettinius je naznanil resignacijo kot načelnik odbora direktorjev United States Steel Corp. Na njegovo mesto je bil izvoljen Irving S. Olds, direktor korporacije in član njene finančnega odbora od l. 1936. Stettinius je dejal, da bo posvetil ves svoj čas izvrševanju dolžnosti kot član sveta narodne obrambe.

Anglija omejila uvoz bombaža

Vojna udarila ameriško izvozno trgovino

London, 6. jun. — Anglija je omejila uvoz bombaža iz Amerike in drugih nezavojevalnih držav z namenom, da prihrani dolarje in prostor na parnikih za drugo blago v soglasju z njenimi vojnimi potrebami. Odredba se tiče surovega bombaža in bombažnega blaga.

Pojasneno je bilo, da se je uvoz ameriškega bombaža v Anglijo povečal od izbruhavne vojne. Znašal je skoro 1,900,000 bal od zadnjega avgusta do 15. maja. Razplet situacije je prisilil Anglijo v redukcijo uvoza. O bodoči trgovini med njo in Ameriko se bodo vršila posvetovanja z ameriškim avtoritetami.

Washington, D. C., 6. jun. — Posledice evropske vojne na ameriško trgovino se očitujejo v poročilu trgovinskega departmanta, da je izvoz blaga padel v aprilu. Padec predstavlja izgubo \$27,000,000. Najbolj je bila prizadeta trgovina med Ameriko in skandinavskimi državami ter Holandsko in Belgijo.

Kupovanje ameriškega tobačka, pšenice, moke, ovsa in drugih pridelkov se je znižalo. V aprilu je znašalo \$12,000,000 manj nego v marcu. Zunanje države so kupile manj ameriških tovornih avtov in jeklarskih produktov, toda zvišala so se naročila letal.

Federalni zakladnik Morgenthau je dejal, da avtne tovarne morda ne bodo izdelovale avtov novega modela v prihodnjem letu. Nekatere bodo začele producirati letala in drugo obrambno orožje. Novi modeli bodo na trgu v tem letu.

Mobilizacija ameriškega bogastva

Načrti glede zvišanja davkov pred kongresom

Washington, D. C., 6. jun. — Ako se bo Amerika zapletla v vojno, bodo takoj podzvete korake glede mobilizacije bogastva in delovne sile. To možnost kažejo zakonski načrti, ki so bili že predloženi kongresu.

Takoj ob izbruhu vojne bo kongres zvišal dohodninske davke na najvišjo stopnjo in potegnil kapital v federalno zakladništvo. Dva zakonska načrta, ki sta bila predložena v tem zasedanju kongresa, kažeta, kaj lahko pride, če se bo Amerika zapletla v konflikt.

Eden, katerega je že podpisalo 50 senatorjev, določa naložitev visokih davkov na dohodke posameznikov in industrijskih korporacij. Drugi določa prisilno kupovanje vladnih obveznic na podlagi bogastva. Vse sedanje izjeme glede obdavčenja dohodkov in profitov bodo odpravljene, kar pomeni, da bodo vsi viri bogastva in delovne sile uprležene v vladni vojni aparat. Znamenja so, da bodo zagovorniki mobilizacije bogastva in delovne sile prodrli, če se bo pokazala možnost ameriške intervencije v prilog zaveznikom.

Francoski špiوني obsojeni v smrt

Pariz, 6. jun. — Charles Julien Masson, bivši stotnik v letalski armadi, in tri druge osebe so bile na obravnavi pred vojaškim tribunalom spoznane za krive špionaže in zločinov proti obrambi države ter obsojene v smrt. Militaristično sodišče je izjavilo, da je Masson dal Nemcem informacije o francoskih vojaških letališčih, katere so potem napadli z bombami.

PREMIER REYNAUD REORGANIZIRAL KABINET

Preuzel je vodstvo narodne obrambe

DALADIER POTISNjen iz vlade

Pariz, 6. jun. — Premier Paul Reynaud je že drugič v zadnjih štirih tednih premešal svoj kabinet. Včeraj je prevzel vodstvo narodne obrambe in zunanjih zadev, da ojači svojo oblast v borbi proti Hitlerjevimi armadam, ki prodirajo proti Parizu.

Edouard Daladier, katerega je Reynaud nasledil kot predsednik francoske vlade 21. marca, je dobil breo. Odstanjen je bil iz kabineta, v katerem je imel pozicijo zunanjenja ministra.

Kratko poročilo, objavljeno danes jutraj, ko je bila šest ur trajajoča seja v palati predsednika Lebruna zaključena, je informiralo Francoze, da je bil Reynaud pohvaljen zaradi energije in odkritosti in da je postal direktor vojne proti Nemčiji. "Premier je prevzel vodstvo narodne obrambe in zunanjih zadev," pravi komuniste.

Paul Baudoin, tajnik upravnega štaba ekonomskega odbora in predsednik banke Indokina, je bil imenovan za asistenta Reynaudu v zunanjem ministerstvu. General Charles De Gaulle, ki je bil povzhan, ko je bilo odredeno čiščenje v armadi 25. maja in je bilo 15 generalov odstavljenih, je postal glavni Reynaudov pomočnik v vojnem ministerstvu.

Jean Provoust, vodilni francoski časnikar in izdajatelj, je dobil pozicijo ministra za informacije. On je generalni direktor listov Paris-Midi in Paris-Soir ter več drugih francoskih publikacij.

Yvon Delbos, zunanji minister v kabinetu ljudske fronte, katere predsednik je bil Leon Blum, vodja francoske socialistične stranke, je dobil pozicijo prosvetnega ministra. Nasledil je Alberta Sarrauta, ki je bil odstavljen. Georges Pernot je bil izbran za družinskega ministra in dobil delno kontrolo nad ministrstvom javnega zdravstva. V območje družinskega ministrstva spada oskrba beguncev.

Grčija odbila apel turške vlade

Rim, 6. jun. — List Messagero je objavil poročilo iz Aten, da je grška vlada odklonila nujni apel turške vlade, naj ji dovoli okupacijo več grških otokov v Egejskem morju, zlasti pa one v bližini turškega obrežja in Dodekaneskih otokov, ki so italijanska posest. Turčija je naslovila apel Grčiji iz bojazni, da otoki ne bo prišli pod kontrolo Italije in postali baza za italijansko ofenzivo proti Turčiji.

Američani ublažili bedo na Finskem

Chicago, 6. jun. — Kyllikki Pohjala, članica finskega parlamenta, je izjavila, da se mora Finska zahvaliti darežljivosti Američanov, ki so s svojimi prispevki pomagali financirati oskrbo finških revežev. Ona je prišla v Ameriko; da konfirira z bivšim predsednikom Hooverom o pomoči finskim beguncem. Povedala je, da je bila v Londonu, ko so Hitlerjeve čete udarile na Dansko in Norveško.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE

PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdravstveno delstvo (izven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cincin \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta, \$1.87 na četrt leta.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Člene oglaševajo po dogovoru. Rokopisi dopisov in memorandov članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi, itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil pošto.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik z urednikom

PROSVETA

2827-59 St. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oglepu na primer (June 10, 1920), poleg vsega ima na naslovu pomeni, da vam je s tem delom podeljena narodna. Ponovite jo priloženo, da se vam list ne uvozi.

Sloga delavcev potrebna

Najmanjšega dvoma ni, da je sloga ameriških delavcev, ki so organizirani v unijah, absolutno potrebna v tem kritičnem času, ko je ameriška demokracija v nevarnosti od znotraj in zunaj, od znotraj v tem hipu najbrže bolj kot od zunaj.

Toda do sloge ameriških organiziranih delavcev je še velik korak, če sodimo po razpoloženju voditeljev CIO in ADF. Med tem se je na nekaj zgodilo s strani Rooseveltove administracije, kar ne bo povzpelo sloge med delavstvom, marveč bo oba tabora unij še bolj razdvojilo.

Ko je predsednik Roosevelt pred nekaj dnevi organiziral svoj novi obrambni odbor, ki bo pod njegovim vodstvom koordiniral vse faze ameriškega dejanja in nehanja za obrambo Amerike, je med drugimi imenoval tudi delavskega voditelja Sidneyja Hillmana, podpredsednika CIO, v ta odbor. Hillmanova naloga je, da bo nadzoroval upoševanje delavcev v industrijah za proizvodnjo obrambnega materiala.

Nimamo nič proti Hillmanu, ampak, čemu je Roosevelt ignoriral Ameriško delavsko federacijo, katera kljub svojim nazadnjaškim voditeljem predstavlja okrog štiri milijone organiziranih delavcev? Dati priznanje polovici organiziranega delavstva in ignorirati drugo polovico je — slaba taktika, ki ne koristi slogi. Ali se Roosevelt zaveda, da je složna kooperacija VSEH delavcev absolutno potrebna za uspešno izvajanje obrambnega programa? Če se zaveda tega, zakaj ni potem poleg Hillmana imenoval še enega odbornika od ADF za isto nalogo?

Lahko se učimo od Švice

Mala Švica v arcu Evrope je ne samo najstarejša živeča demokracija na svetu, temveč je najbližja idealu prave demokracije v praksi.

(Mimogrede lahko omenimo, da je med sedanjostjo vojno švicarska republika v resnici najbolj nevtalna med vsemi nevtalci na svetu. Baš zadnje dni so Švicarji v enem dnevu uničili tri Hitlerjeve bombnike, ki so leteli nad Švico; to je dokaz, da se Švicarji ne šaljijo glede svoje nevtalnosti, da se ne boje nikogar in grede do skrajnosti, ko je treba braniti njihovo nevtalnost.)

Švica sestoji iz treh narodnosti — Nemcev, Francozov in Italijanov — ki žive skupno v federaciji, v kateri so povezani z demokratičnim idealom. To je vse, kar drži skupaj Švicarje treh narodnosti že stoletja — ideal svobode posameznika in celote. Ta ideal je praktično dosegla Švica do danes v najvišji stopnji in kot federacija prav lahko služi za model federaciji Evrope — kadar se Evropa kot celota spametuje in iztrezni od svoje kriminalne pijanosti.

Amerika je druga in velika Švica v marsičem, vendar se ne vsem. Tukaj so narodnosti in plemena vsega sveta, ki so že v praksi pokazala, da lahko žive skupaj in kooperirajo za splošno dobro, če hočejo — toda vselej ne. Prave in iskrene enakopravnosti v praksi med nami še ni ne v političnem, ne v kulturnem in ne v ekonomskem ter socialnem smislu. V tem oziru se še vedno učimo...

V pogledu demokracije, kolikor se tiče civilnih svobod, mislimo, da smo prvi na svetu — pa se grdo motimo in tudi v tem oziru bi se lahko nečesa naučili na primer od male Švice.

Švicarska demokracija je v tem oziru zelo stabilna in dosledna. Svoboda govora in tiska v Švici ni noben privilegij in preneha pri zlorabi te svobode. V Ameriki žal je ta zloraba dopuščena na vseh koncih in krajih. V Švici lahko vsakdo kritizira vladno politiko in lahko zahteva, da se vlada odpokliče in namoesti z drugo, nihče pa ne sme zahtevati, da se vlada strnoglavi s silo ali da se strnoglavi švicarska demokracija v obliki federalne republike.

Ameriška demokracija na drugi strani trpi propagando in organizirano delovanje za svojo uničenje — kar je onkraj meje vsake zdrave pameti. Neovrgljivo dejstvo je, da ima (Dalje v nadaljnjem koloni.)

Glasovi iz nasebin

Opomini niso bili zaman

Wilmington, Pa. — Prejel sem že tri pisma od upravitelja br. Philpa Godine, da mi je naročnina potekla in ako je ne obnovim, da mi bo Prosveta ustavljena v par dneh. Torej br. Godine, tega vendar ne želim, da bi mi ustavili naš dnevnik Prosveto, ker zmeraj kaj novega čitam v njej. Zato vam prilagam pošto nakaznico, za kolikor vam dolgujem.

Mislil sem, da je br. Godine nekakšen moj prijatelj. Ko sem bil zadnjič v Chicagu, sem ga vprašal, naj gre z menoj, da bova vsak enega spila. Pa ni rekel: Pojdi no, Hudale, bom pa jaz enega plačal — Hudale bi ne odklonil take ponudbe! Toda ne mislite, da vas kritiziram ali napadam.

Treba je, da se obrnem iz Illinoisa v našo Pennsylvanijo. Na 26. maja me moja družina napoti, da se peljemo v Broughton k svaku Johnu Zitniku. Njemu je pred šestimi leti umrla žena, sestra moje žene. Pravijo, da ji nesemo nekaj cvetlice in položimo na grob. Toda ni bilo tako kakor smo mislili.

Ko se pripeljemo v Broughton ob treh popoldne, sta bili pri Zitnikovih doma le Mary in Nelly. Vprašam, kje je ata. Hitro mi povesta, da je v dvorani, kjer imajo nekakšno predstavo. Ženske so pričele kramljati in zraven njih sinko, jaz pa sem si ogledal Zitnikov vrt. Vidim, da je vse v najlepšem redu. Drevesa lepo rastejo — smreke, cepljene hruške, češnje in jabolka, vse v lepem redu in ne morem vsega popisati. Rečem le to, kdor si želi okrasiti dom in dobiti čepljena drevesa, naj se obrne na Johna Zitnika in jamčim, da bo zadovoljen. (On mi ni naročil, naj to pišem.)

Zapustim ta krasni vrt in grem v hišo ter pravim ženi: Vi se peljite na groblje in položite tam cvetlice za pokojno Josephino, jaz pa grem v dvorano, kjer se bom sestal z Zitnikom. Sinko mi takoj odgovori, da ne bom hodil 15 minut in da me bo on tja potegnil, potem pa bo prišel pome, ko bo treba domov. Zasedeva "šev" in proti broughtonskemu domu. Ta dvorana je narejena tako, da je vhod v vrhne prostore naravnost s ceste. Že iz avta se je videlo, kaj imajo v dvorani.

Sinko pravim, naj gre nazaj in zapelje mambo in druge na pokopališče, jaz pa stopim notri, da vidim kaj je. Ampak tudi sinko gre za menoj, češ, če ti želiš videti nekaj naprednega, zakaj ne bi tudi jaz? Stopiva v dvorano in ostaneva zadaj kot tuja. Opazila sva, da rojaki praznujejo spominski dan. Bilo je nekaj, kar jaz še nisem videl v svojem življenju, toda dvorana ni bila tako napolnjena kakor bi morala biti.

Bodite mi pozdravljeni vsi rojaki v Broughtonu. Treba bi bilo dopis zaključiti, toda mi misel ne da, da si nekateri pravijo, da raje čitajo nego pišejo. To tudi jaz priznavam za svojo osebo, ali če ne bi nihče pisal, čitatelji Prosvete tudi lista ne bomo imeli.

Naj pripomnim par besed k zgodbi, ki jo je podal Frank Gimpel iz Dulutha, Minn., v Prosveti z dne 27. maja. On piše, kako je sosed vozil drva v Novo mesto, kako so ponoči z vrvo privezali voz h kozolec in kako so tistega Franceta hoteli ženiti pri farovski kuharici. Če je Frank Gimpel iz Jurke vasi pri Straži na Dolenjskem, je zgodba popolnoma potrjena. (Tudi jaz sem pravil Jurkovec, po domače Slakov Martin, oziroma sedaj nisem več Jurkovec, marveč državljani Amerike.) Če bi Frank imel kakšno obvestilo ali pripombo, naj mi piše na naslov: 760 Airbrake, Wilmington, Pa.

Martin Hudale, 300.

Poročilo zastopnika

Sharon, Pa. — Zadnjič sem poročal, da se borim z neko notranjo boleznijo, kateri pravijo naduha. Če jo premagam, greh lahko zopet med prijazne ljudi in malo poagitriraj za delavske liste kot so Prosveta, Proleta, Cankarjev glasnik in Ena-

kopravnost. Za vse liste sem dobil nekaj starih in novih naročnikov, za Proletarca pa prodal 18 Majskih Glasov, kajti vsi listi potrebujejo moje pomoči.

Skoraj neverjetno je, koliko star človek prenese. Dne 24. maja še iz postelje nisem vstal in sem mislil, da me bo položilo za vse moje življenje. Naslednji dan pa sem se precej bolje počutil. Spomnil sem se, da bo v nedeljo, 26. maja, v Syganu konferenca Prosvetne matice JSZ in da bo tam prilika, da se sestanim z mnogimi zastopniki iz raznih nasebin. In tako sem se odpravil tja. Bili so tam iz Strabana, Imperiala, Moon Runa, Pittsburgha, Aliquippa in od drugod. Še celo John Fradel je bil navzoč in mnogo drugih, katerih imena mi niso znana.

Louis Bartel iz Strabana je imel tudi zame prostor in me vzel s seboj, da sem drugi dan nekoliko poagitriral in dobil nekaj ponovljenih naročin. Louis Kulovich pa se je na novo naročil. Preočil sem pri Johnu Chesniku. Pred odhodom sem se sestal z Johnom Terčeljem. Stopil sem v Podbojevo gostilno in tam dobil Majka Barbiča, brata Franka Barbiča iz Clevelanda. Imel je veliko harmoniko in mi takoj zaigral par valčkov in "oberštajeris". Pričela se je živahna zabava.

Najbolj sem bil presenečen, ko mi je slepi Janez Martinšek dejal, da prečita vsak moj dopis in naj vsak teden napišem en dopis. Ko ga natančno pogledam, vidim, da ni mogel, da bi Martinšek čital moje dopise, ker nimam oč. Pravi: "Mi jih drugi prečitajo, jaz pa poslušam." Igra tudi na harmoniko veselo polke. Pozdravlja vse rojake, ki so ga prej poznali, dokler ni izgubil vida. Pozdravlja tudi vse čitatelje Prosvete. Dejal je, da je Prosveta najboljši delavski list in priporoča vsem, ki imajo vid, naj jo čitajo. Iz tega je razvidno, da so popolnoma slepi ljudje bolj razumni kakor pa tisti, ki imajo zdrave oči, toda Prosvete nečesto čitati in sovražijo SNPJ. On se zaveda, da je SNPJ najboljša organizacija in Prosveta najbolj poduljiv list.

Prišla sta v gostilno tudi Jože Verček in John Terčelj, me oba potretala in mi priporočala, naj ne pozabim agitirati za veliko slavnost, ki se bo vršila v Strabanu 30. junija, ko bo piken Prosvetne matice. Torej ne pozabite na to priredbo 30. junija.

Poslovil sem se od vesele nasebine, zasedem poulično in v 15 minutah sem že bil v Midela (Meadow Landsu?) pri mojem že nad 30-letnem prijatelju. Postregel mi je z okusno večerjo in dobro newyorško kapijico, plačal Prosveto, me povabil na avtomobil in me popeljal na farmo k mrs. Frank. Ona mi ponovi naročnino za celo leto in me spravi k počitku.

Drugi dan pa hajd v Herminie No. 2, kjer je vse v zastoji za vse čase. Nekateri delajo pri cesarskem delu in ljubijo Prosveto in Roosevelta. Tolajajo se, če bo on ponovno izvoljen, bodo tu pa tam dobili še nekaj za pod zob, če bo pa republikanec, je pa fazizem neizogiben.

Dne 29. in 30. maja sem bil na veselicih. Na Cuddyju je bila zelo piča udeležba in tudi v Syganu je bila 30. maja bolj slaba radi slabega vremena. Dež je mnogo škodoval, da niso mogli ljudje priti iz bolj oddaljenih krajev. Glavni govornik je bil Andrej Vidrih, glavni podpredsednik SNPJ. Na občinstvo je napravil dober vtis. Kakor sem opazil, je zelo priljubljen med našimi rojaki. Njega poznam že mnogo let in ga toplo priporočam kot govornika vsem, ki bi ga potrebovali. On je priljubljen in zmogel govornik.

Anton Zidanšek, zastopnik.

"Strahovi" še strašijo

West Frankfurt, Ill. — V 107. številu Prosvete sem opazil, da me Frank Erpich iz Scalp Leveta, Pa. kritizira, češ kar sem napisal v 103. številu Prosvete o "strahovih", sem si le izmislil. Toda kar sem pisal, je resnica. Frank sam dobro veš, kaj se je zgodilo s tvojim očetom radi — strahu,

toda tajla, ker se menda čutil ujaljenega. Toda zakaj bi se, ker to se lahko vsakemu pripeti.

Jaz se dobro spominjam, rojak Erpich, kaj je tvoj oče pripovedoval o strahu. Bil sem mnogokrat v vaši hiši in navzoč sem bil tudi ob smrti tvojega očeta, kakor tudi tvoj stric Anton. In tvoj oče si je pred smrtjo pozelel še en liter vina. To sem dobro alisal. In tudi sam dobro veš, da je bil bolan od tistega časa, ko je v borstvu videl "strah", kakor je sam pravil. Tudi je resnica, da je moj oče premagal "strahove" v Hrušči pod pašnikom, ko je pobral kostlečega suknja in ga prinesel domov in potem nismo več videli "strahov", kot sem zadnjič pisal. In kar sem pisal, je resnica, kakor bo tudi resnica, kar bom še pisal.

Jerry Zortz, 313.

Uredniška pripomba: Zgodbe o "strahovih" so otročarija in škoda je izzivati s tem osebnosti.

Se iz mladit let

Oakmont, Pa. — Ker imam ravno čas, hočem še nadaljevati z mojimi spomini iz mladit let. Ob koncu svojega zadnjega dopisa sem povedal, kako je župnikova kuharica zbolela, kar mi je bilo kot mežnarju znano.

Bila je velika noč in navada je bila, da se je moral taktat vsak svojih grehov izpovedati. Vsakdo je moral od župnika dobiti listek; najprvo je prejel belega in ko se je izpovedal, je dobil rdečega. Te listke je župnik hranil kar v zakristiji. Bilo je mnogo faranov, ki se niso marali spovedati. Vsaka družina je dobila toliko belih listkov kolikor je štela. Tistim, ki se niso hoteli izpovedati grehov, sem jaz preskrbel rdeče listke — oni so meni dali belega, jaz njim pa rdečega in tako so jim bili grehi odpušteni brez župnika.

Bilo je mnogo bolnikov, ki se niso mogli udeležiti velikonočne spovedi. Te sva z župnikom obiskala po hišah. Naša vasa je štela 165 hiš in naju je vzelo štiri dni, da sva vse te bolnike očistila grehov. Tiste, ki so bili toliko bolni, da se niso mogli izpovedati, sva djala pa v sveto olje, kakor so rekli. Zadnja je prišla na vrsto kuharica. Ko prideva do farova, mi reče župnik, da zdaj lahko grem, ker bo doma lahko opravil sam brez strežnika. Toda ne vem, če jo je dal v sveto olje ali ne.

Za mežnarja sem ostal do 18. leta. Najbolj sem se veselil nedelje. Ne vem, če je bilo povsod tako kakor v naši fari, toda jaz sem šel med pridigo pobirat "ofer" ali "keselo", kot so rekli pri nas. Zraven pa so še plačevali za umrle, da jih Bog reši iz vic itd. Večkrat sem nabral kar po sto do dvesto teh očenasev za umrli. Te očenase je župnik molil po maši. Vsak očenase je stal 10 krajcarjev. Mežnar je dobil dva krajcarja in pol, ostalo pa župnik. Tako sem vsako nedeljo dobil po par kronc.

Ubogri verniki še za sol niso imeli, župniku pa so plačevali po deset krajcarjev za očenase. Zraven tega pa so mu še drva navozili, da ni zmrazil čez zimo, mu dali tudi masla in mala jagunjeta, da se je lahko mastil. Tak lahko veruje v nebesa, ker jih ima že na tem svetu.

Sedaj pa nekoliko o vojni. Bil je lep dan, ko so po zraku zopet začele žvižgati granate in padati prav blizu cerkve. Neka hiša blizu cerkve je služila Rdečemu križu. Spodaj so bili ranjenci, zgoraj, v seniku, pa so spali vojaki. Vsak vojak je imel nekoliko municije. Jaz sem ravno opazoval, ko priletijo tretja granata in trešči v to hišo, kjer so bili ranjeni vojaki. Hiša je bila naenkrat v plamenu in zraven je začela eksplodirati še tista municija, tako da si ni upal nihče blizu. Vse je proč bežalo, dasi so bili nekateri brez nog.

Ni trajalo dolgo, ko je začel sovražnik pošiljati granate naprej od naše vasi proti Trenti. Vzrok temu je bil, ker so se madžarski vojaki podali in sovražnik je imel prosto pot.

Madžarov ni pri nas nihče rad imel, ker so samo gledali, kako bi ti več škodo napravili, za vso skovanje pa niso bili zanič. Imeli smo staro ovco, ki že skoraj ni imela zob. Mati mi

Sodnik H. W. Arant, član šestega federalnega prizivnega sodišča, ki je podal razsodbo, da Wagnerjev zakon zahteva spisano pogodbo.

reče, naj to ovco zakoljem. Spravim se nadjno, toda ni in ni hotela poginiti, a končno se je žival le morala posloviti od življenja. Ko jo zakoljem in očistim, me mati pokliče na mazažo in reče, naj ovco pustim viseti na vratih, da se malo ohladi. Ko sem se nekoliko okrepčal in dokončal moje pojedino, grem ven, da ovco razrežem v male kose. Toda ovce ni bilo nikjer, samo koža je ostala.

Ni trajalo dolgo, ko pridejo žandari po hišah in vsakdo je moral v pol-urji zapustiti dom. Moja mati je imela sestro, ki že dolgo ni mogla iz postelje. Kaj sedaj? Bolnico ne moremo kar tako pustiti. Granate so vedno bolj pogosto padale. Hitro dobim pri sosedu dvokolnico, v kateri so večnoma vozili gnoj in nanjo hitro naložimo bolnico ter jo brž odkurimo. Pustiti smo morali pač vse, še obleči so nam niso pustili. No, pa se sploh nismo imeli v kaj in sem kar bos capljaj kakor Ghandi.

Pot do mostu čez Sočo je bila samo steza; ta pot je bila le toliko široka, da si lahko s takim vozičkom ali dvokolnico skozi prišel, toda si moral previdno voziti. Jaz drvim z bolnico in nič ne gledam, kar na enkrat pa se dvokolnica prekuene in vsi smo leteli po tisti strmini navzdol. Vprašali se nismo nič, kdo je bolj obtočen, ker nismo imeli časa. Na pomoč pride nekaj vojakov, da smo bolnico zopet spravili na dvokolnico in tako zopet vozim naprej proti Trenti.

Ko smo prišli v Trento, smo se šele malo oddahnili. Mi smo se ustavili pri Rogarju, kakor so rekli pri hiši, kjer so nam dali prenočišče in nekoliko okrepčila. Bili smo tam deset dni, ko so nam sporočili, da gremo lahko zopet domov, ker so sovražnika spodili nazaj. Saj Italijan ni drugače marširal kakor le tedaj, ko je imel prosto pot.

Ko se vrnemo domov, je bilo tam polno vojaštva. Vse, kar smo doma pustili, je izginilo. Toliko smo izprosil, da smo lahko pod streho v seniku spali. Ker čez Kranjsko goro ni bilo nobene ceste, so jo napravili kar po zraku. S hriba na hrib so napeljali debele žične vrvi za vzpenjače, v katerih se je vse vozilo, tudi vojaki, čeprav je bilo nevarno. Nevarno je bilo posebno tedaj, kadar je bil močen veter. Povem vam, da noben vlak tako hitro ne vozi kakor je brzela tista vzpenjača po zraku. In vse jim je posrečilo.

Kmalu potem opazimo, da postavljajo topove na spodnji strani cerkve. Postavili so jih deset, osem bolj majhnih, dva pa velika — mislim, da 35-centimetrska, kakor so jih imenovali. Opazoval sem jih, ko so jih čistili, in če si vanj pogledal, si se lahko videl kakor v ogledalu. Bil sem star 17 let, toda bi bil lahko skozi ta top zlezal. In niso imeli samo tistih deset topov, marveč so bili kanoni postavljene vsepoovsod. Tudi granate so začeli dovažati in skladati, tako da so zgledale kot skladišča drv.

Te spomine zaključim v prihodnjem dopisu.

"Louis Flais, 472.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku v domovino? To je edini dar trajne vrednosti, ki ga za mal denar lahko pošljete svojcem v domovino.

Wellsova deklaracija o človeških pravicah

Meseca oktobra l. l. je slavni angleški književnik H. G. Wells v londonskem listu "Times" objavil svojo "Deklaracijo o človeških pravicah", kakor si jo on zamislja in kakršno bi demokratične države imele pred očmi kot cilj pri urejanju bodočih družabnih razmer po končani vojni. Deklaracija je po vsem svetu vzbudila veliko pozornost, zato seznanjamo z njo tudi naše čitatelje. Razdeljena je na 10 točk in se glasi:

1. Vsak človek, ne glede na raso in barvo, ima pravico do hrane, do strehe, do obleke, do zdravniške pomoči in do vsega, kar je potrebno za uveljavljanje njegovih telesnih in dušnih sposobnosti in za ohranitev zdravja od rojstva do smrti.
2. Človek ima pravico do vzgoje, ki ga vzgoji v vrednega državljana in ki mu odprla pot do vseh kulturnih dobrin. Ime mora tudi vse življenje kar največjo svobodo mišljenja in besede.
3. Človek v njegovo imetje, ki je zakonito pridobljeno, ima pravico, da sta zakonito ščitena proti zasebnemu nasilju, razlastitvi, ustrahovanju.
4. Čeprav je podvržen svobodni kritiki, mora biti človek zaščiten proti lažem, ki bi mu moglo škodovati. O vseh odnosih med seboj morajo državljani sami sporazumeti. V javni upravi ne sme biti tajnih aktov. V akto morajo biti javni in na razpolago javni odobritvi ali popravili.
5. Sleherni človek naj bi imel pravico opravljati katerokoli službo, če se izkaže, da v njej lahko služi splošni blaginji.
6. Človek ima pravico, da se nastani kjerkoli na svetu, po svobodni odločitvi in na svoje stroške. V njegovo hišo z vrto ne sme vsiliti nihče brez njegovega dovoljenja. Kreta se sme kjerkoli, kjer ne naredi škode ali kje njegovo življenje ni v nevarnosti.
7. Človek naj ima pravico kupiti ali prodati karkoli je mogoče zakonito kupiti ali prodati in sicer v količini, ki je v skladu s splošno blaginjo.
8. Duševno zdrav človek ne sme biti dalj v preiskovalnem zaporu kot tri tedne in po poteku treh mesecev mora biti obtožen v veljavnih zakonih. Če v tem roku ni bil obtožen in obsojen, se mora izpustiti na svobodo.
9. Noben človek ne sme biti steriliziran, kakor drugače okrnjen brez svojega dovoljenja. Nihče ne sme biti trpinčen in tudi v zaporništvu mora živeti po človeško. Tudi ne sme biti sojen na več kakor 15 let.
10. Klavzule in načela te deklaracije naj bi bile podrobno obdelane v posebnem zakoniku, ki bi ga moral vsakdo poznati. To naj bi temeljni zakonik za vseskupno človeštvo.

Svetloba in človeško telo

Berlinski zdravnik dr. Friedrich je v nedeljskem predavanju govoril o vplivu svetlobe na človeško telo. Največji biološki pomen ima ultravijoličasta svetloba, ki kaže svoj vpliv po seboj v zgornjih kožnih plasteh, kjer kemikalije učinkujejo in ubija bakterije. Ultravijolična svetloba učinkuje samo toplotno na zgornje kožne plasti, med tem ko ima vidna svetloba večji učinek.

Vidna svetloba se skoraj vsa spreminja v toploto in povzroča zlasti v globini nekoli centimetrov ogretje ter povečanje krvnega toka, ki nimata nobene sorodnosti z vnetji, kar kršna povzroča ultravijoličasta svetloba. S tem se krepijo obrambne sile telesa in spodbujajo znojne žleze. Modri žarki ne vdirajo tako globoko v telo, vplivajo pa na živčevje pomirjajoče. Učinek rdečih žarkov se poveča v zvezi z ultravijoličastimi žarki.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete 7. junija 1920)

Domače vesti. V Herminieju, Pa., je umrla Frances Uran, stara 38 let in doma od Sv. Urha pri Zagorju ob Savi.

Delavske vesti. V Connecticutu vodijo strojniki in kovinarji hud boj za priznanje unije.

Ameriške vesti. Kongres je sprejel resolucijo za preklje vojnih zakonov, toda predsednik Wilson je ni podpisal in zato je propadla.

Iz inozemstva. Pri volitvah za novi parlament v Nemčiji so neodvisni socialisti dobili največ glasov in mandatov.

Sovjetska Rusija. Boljševiki so začeli novo ofenzivo proti Poljakom na črti med Pripiatjo in Dnjeprom.

(Dalje iz prve kolone.)

ameriška demokracija v sebi dovolj prostora in poštenih načinov, da se lahko popravita in izboljšajo do vsake zaželjene ekonomske in socialne stopnje — kljub temu odgovorni organi dopuščajo, da sovražni elementi lahko ubijajo demokracijo v njenem drolu...

Švica lahko nauči Ameriko, da ni zdrava demokracija, če trpi svoje grobokepe v svoji sredi. In zdaj, ko ima peto kolono na svoji vratu, je skrajni čas, da se ameriška demokracija zdravi.

Novice z starega kraja

Slovenije

Žena in mož istega dne umrli. Krčevini pri Ptuj se je priredilo izredno naključje, da sta istega dne umrli mož in žena. Žena je bila stara 65 let. Njen 72 letni mož je bil v boleznih stregel, ki ji je v prejšnjem dnevu prenesel udarce, če mu žena ni bila blizu. Tri ure po ženini smrti je začel njen mož srčno kap in umrl. Njena žena je bila skupaj na mrtvaški oder in se peljali na enem vozu k pokopališču.

Sihno neurje blizu Celja. Te dni je svetlo izmenadila silna deževja z bliskom, gromom in točo. Strela je v teku nekaj minut na Svetini udarila kar dvakrat. Strela je v teku nekaj minut na Svetini udarila kar dvakrat. Strela je v teku nekaj minut na Svetini udarila kar dvakrat.

Smrtno se je ponesrečil 70letnik. Ko je Vincenc Pavlin, ki je bil uslužben pri upravi škofije, prišel v Maribor, se je ponesrečil. Padel je na vozu, pa so mu naenkrat spališili konji. Padel je na vozu, pa so mu naenkrat spališili konji.

Strahna smrt v ognju. Nedavno je v gozdu med Vel. Trebeš in Malim vrhom pospravil in požgal dračje posestnik Anton Strubel, po domače Španec. Oče, iz Vel. Trebeš, je bil v gozdu med Vel. Trebeš in Malim vrhom pospravil in požgal dračje posestnik Anton Strubel, po domače Španec.

Otrok je utonil. 18 mesecev stara deklica Marija Zamlijenec je padla te dni v Godiču pri kamniku v deroču Mlinšču in utonila. Oče in mati, ki sta zaposlena v kamniški smodnišnici, sta bila v usodnem času doma. Oče in mati, ki sta zaposlena v kamniški smodnišnici, sta bila v usodnem času doma.

Nevaren ogenj na Barju. Na Barju v Ljubljani je zgorelo več gospodarsko poslopje, znano kot Mokarjeve gostilne. Zdravim gasilcem se je po naporu delu posrečilo ogenj zadržati in preprečiti še večjo nesrečo. Poslopje je zgorelo več kmetijskih strojev, med njimi silazna morzevica in dve kobiljenci, da je več vozov, pet voz sena, skladišče za umetna gnojila, dva koraj nova zapraviljivka in dolga vrsta raznega orodja. Poslopje je zgorelo več kmetijskih strojev, med njimi silazna morzevica in dve kobiljenci, da je več vozov, pet voz sena, skladišče za umetna gnojila, dva koraj nova zapraviljivka in dolga vrsta raznega orodja.

Smrtna nesreča. V Ljubljani je bolnica pripeljala 29letnega premikarja v tovarni na Jelenicah Franka Bizjaka. Bizjak je bil zaposlen v tovarni pri vlaženju, pa ga je nenadno odbil drug voznik pod stroj, kjer je obelazil. Naslednji trenutek ga je stroj prihitel in mu strl prsni koš, obenem pa mu je zlomil tudi hrbtenico. Nesrečna je poškodba izpod lokomotive in poškodba v Ljubljani, kjer pa je kma-

lu umrl za poškodbami. Bizjak zapušta mlado ženo in tri neposkrbljene otroke.

Strahna nesreča z vojnimi streli. Pretekli dne sta se odpravila dva mladeniča iz Opatjega sela, 30letni Vladimir Devetak in 20letni France Marušič, na gmažno nad Jamljani, kjer sta vedela za veliko granato iz svetovne vojne. Vladimir je začel izstrelke odpirati in tovariš ga je v majhni razdalji opozoval. Nenadno pa se je granata razletela in oba mladeniča ubila.

Strela je udarila v zvonik in hišo. Te dni je Ljutomer doživel prvo pomladno nevihto. Med nalivom je strela udarila najprej v cerkveni stolp, ki ima dober strelovod, v istem trenutku pa je tudi še šinila skozi odprto okno v Seršenovo hišo blizu župnišča, nato pa v dva radijska aparata. Enega izmed njih je razdejala. Vrgla je celo električni števček s stene in razbila vsa vavovala. Sreča je le, da ni povročila požara.

Samomor. Nedavno se je v šupi na Sernečevi pristavi pri Petrovčah obesil 68letni Lovrenc Filip, ki je oskrboval hmeljišča svojega gospodarja. Pokojnik je bil živčno bolan in je v zadnjih dneh večkrat izjavil, da si bo končal življenje. Obupno dejanje je izvršil v duševni zmedenosti.

Požar je uničil lepo domačijo. Nedavno ponoči je pogorela v Straži sv. Valentina blizu Krškega domačija 64letne posestnice Vidovičeve. Z Rake so prihiteli gasilci z motorno brizgalno, ki so komaj rešili hišo, gospodarska poslopja so pa pogorela. Vse kaže, da je bil ogenj podtaljen.

Pri podiranju dreves v gozdu se je ponesrečil posestnik Martin Valenko iz Zagorčev pri Sv. Marjeti nize Ptuja. Med prevozom v bolnišnico je izdihnil. Njegova smrt je vzbudila pri vseh velikobolno obžalovanje.

Bila je naravna smrt. Pri Sv. Tomažu pri Ormožu je nenadoma umrl 76 letni posestnik Jožef Herman. V zvezi z njegovo smrtjo so se med ljudstvom razširile razne govorice, češ da je postal pokojnik žrtev zločina. Govorice so prišle do ušes orožnikov, ki so zadevo javili sodišču. To pa je odredilo raztelesenje Hermanovega trupla. Pri raztelesenju se je pa izkazalo, da je Herman umrl naravne smrti, in sicer za posledicami vnetja trebušne mrene.

Za tri ukradene kokoši leto dni robije. Pred malim kazenskim senatom v Mariboru se je moral zagovarjati 32 letni Martin Pušić, ki je v Zgornjih Verjanah ukradel nekemu posestniku tri kokoši. Ker pa je bil Pušić zaradi tatvin že kaznovan, ga je senat obsodil na leto dni robije in na izgubo častnih državljskih pravic za dobo treh let.

Povzročitelj velikega gozdnega požara izsleden. Nedavno je bil velik požar v gozdovih graščaka dr. Attemsa v Cigonci pri Slovenski Bistrici. Zgorelo je okrog 12 hektarjev mladega smrekovega gozda ter se cenila škoda na 300.000 dinarjev. O-rožnikom se je zdaj posrečilo iz-

slediti povzročitelja požara. Je to 31letni izdelovalec brezovih metel Franc Sater iz Slov. Bistrice. Njega so ljudje videli, kako je pribežal iz gozda, ko se je začelo v nekem kraju močno kaditi. Sater je po daljšem izvijanju priznal, da je šel v graščanski gozd po brezove šibe za metle. V gozdu je kadil cigareto in je vrgel ogorek nehotno v suho travo. Bil je tedaj hud veter in je trava nenkrat začela goreti. Poskusil jo je pogasiti, pa se mu to ni posrečilo.

Slovenija je opeharil za tri tisočake. Pri enem izmed gostilničarjev na škofjeloški postaji so imeli do srede aprila v službi 20letnega Kodermana Antona. Koderman je bil znan s služkinjo Marijo s Suhe pri Škofji Loki. Mladenka je Kodermanu bržčas docela zaupala, kajti dala mu je svojo hranilno knjižico od Mestne hranilnice v Kranju in mu naročila, naj dvigne zanj 500 din. Koderman se je res odpravil v Kranj. Dvignil pa ni samo 500 din, marveč 3000 din. Ko ni bilo ne denarja ne knjižice in ne Kodermana nazaj, je začel Marijo skrbeti in je javila zadevo orožnikom, ki so te dni Kodermana izsledili in aretirali. Obklečen je bil v obleko, ki si jo je kupil za Marijin denar. Denarja pa so dobili pri njem le še osem dinarjev.

Adolf Hitler pred mariborskim sodiščem. Bilo je lani novembra, ko se je zglasil v občinskem uradu v Kamnici neki možik in zahteval za posestnika Franca Musterja živalski potni list za kravo. Ker je bilo kamniškemu županu znano, da ima Muster opisano kravo, je živalski potni list tudi izstavil. Toda pozneje je izvedel, da Franc Muster ni zahteval nobenega potnega lista. Zadeva je bila prijavljena orožnikom, ki so kmalu izsledili neznanca. Bil je to 21letni Adolf Hitler s Kozjaka, ki je pri zaslišanju vse lepo priznal. Dejal je, da je njegov 48 letni oče Andrej Hitler hotel svojo kravo prodati, toda ker je bila na Kozjaku silnava in parkljevka, ni mogel krave prodati. Zaradi tega je zaprosil kamniško občino, ki ni bila razglazena za okuženo občino, da izstavi živalski potni list. Poslužil se je imena posestnika Musterja, ker sicer ne bi bil dobil živalskega potnega lista. Vsa zadeva je bila te dni predmet kazenske obravnave, ki je bila pred malim kazenskim senatom mariborskega okrožnega sodišča, ki je Adolfa Hitlerja obsodilo na sedem dni zapora, pogojno za dobo dveh let. Soobtožena sta bila tudi njegov oče in mati, ki sta sina v smislu obtožnice nagovarjala, da je storil kaznivo dejanje. Oče in mati sta bila obsojena vsak na 14 zapora, pogojno za dobo treh let.

Vlomilski družina pred sodniki. Pred malim kazenskim senatom v Mariboru so se morali zagovarjati 31letni Ignacij Krajnc, 27letni Ivan Bratko, 35letni Vinko Kocijan in 21letni Alojz Lorenčič, ki so lani v Spodnji Koreni, Grajsčaku, Zikareh in na Tezmem izvršili številne vlome. Krajnc je bil obsojen na tri leta in šest mesecev robije ter na izgubo častnih državljskih pravic za dobo treh let, Ivan Bratko na tri leta in šest mesecev robije ter na triletno izgubo častnih državljskih pravic, Vinko Kocijan na dve leti robije in triletno izgubo častnih državljskih pravic, Alojz Lorenčič pa na leto dni in šest mesecev strogega zapora.

Naš leksikon

Danska

Danska obsega polotok Jylland (Jütland) z več drugimi otoki med Severnim in Baltičkim morjem. Kraljevini je priključena v personalni uniji Islandija, pod njeno nadoblastjo je pa tudi največji otok na svetu Grönlandija (2.175.600 štirj. km). Danska meri komaj 42.981 štirj. km in šteje 3.706.000 ljudi.

Južni del Danske, ki se je l. 1920 s plebiscitom prostovoljno pridružil Holstein, sta bila še od nekdanj kamen spotike med Nemčijo in Dansko. Nekajkrat je celo povzročil med njima oborožen spopad.

Danci, po večini protestanti, so izredno delavni ljudje. Bavi se pred vsem s kmetijstvom in živinorejo. Morebiti v nobeni drugi državi na svetu zemlje tako smotno ne izkoriščajo kakor na Danskem. Saj je pa dežela tudi izredno rodovitna, posebno v nižini. Le na zahodu se raztezajo nerodoviti pesčeni predeli, imenovani dune.

Ker ima Danska tako vzorno urejeno gospodarstvo, je tudi razumljivo, da pridelava dosti več, kakor sama potrebuje. Posebno dosti izvažajo poljskih in živinorejskih pridelkov.

Zaradi cvetočega poljedelstva je industrija manj razvita. V večjih mestih, zlasti v prestolnici Kjöbenhavn (tri četrt milijona ljudi), ki je znana po svojem porcelanu, pa cvete tudi industrija. Kjöbenhavn je veliko trgovsko in vojno pristanišče.

Danska zgodovina je izredno pestra. Danski vpliv na Skandinavijo se vidi v tem, da je dosti večja Norveška sprejela danski jezik za svoj književni jezik.

Tudi v svetovni književnosti se je uveljavil mali danski narod. Njegovi pisatelji in pesniki se lahko merijo z duševnimi velikani velikih narodov. Med njimi je pri nas posebno znan pisatelj Andersen.

Sedanji danski kralj Kristijan X., potomec staroslavne dinastije, vlada Danskemu od leta 1912.

Norveška

Norveška še ni stara država; osamosvojila se je šele leta 1905, ko se je sporazumno ločila od Švedske. Njen kralj je postal danski princ Karl, današnji Haakon VII.

Norveška je gorata dežela z mnogimi visokimi gorovji. Obsega 322.681 štirj. km in šteje 2.800.000 ljudi. 72 odstotkov zemlje je nerodovita. Obljudena je pred vsem ob morju, kjer je podnebje zelo ugodno zaradi toplega Zalivskega toka.

Prebivalci so žilavi in odporni, pač takšni, kakršne je vzgojila narava. Bavijo se pred vsem z ribolovom, saj so nešteti fjordi, zalivi in otoki kakor nalašč za ribarjenje. Poleg ribarstva se bavijo ljudje tudi s kmetijstvom in živinorejo, pa tudi z lovom na severne kožuharje.

Industrije je na Norveškem bolj malo. Bogato so pa izrabljene vodne sile, zato ima Norveška izredno veliko žag in lesne papirne industrije. Norveška pridobiva veliko železa, bakra in kroma. Blago izvažajo čez tri velika pristanišča: prestolnico Oslo, Trondhjem in Bergen. Oslo se je še do leta 1925 imenovalo Kristijanija, po kralju ustanovitelju. Šteje okrog četrtilijonov.

ona duš. Pred vsem je važno lesno pristanišče. Trondhjem leži na zahodni norveški obali v istoimenskem velikem fjordu. Veliko ribiško središče in največje in najvažnejše mesto na zahodni norveški obali je pa pristanišče Bergen s skoraj 100.000 dušami.

Norveška v gospodarskem življenju ne igra posebno velike vloge. Pač ima pa važno mesto v svetovni književnosti (Ibsen, Björnson, Hamsun). Ugledno ime ima tudi norveška pisateljica Sigrid Undsetova.

Švedska

Švedska je dokaj velika država (448.190 štirj. km in 6.190.360 ljudi). Z Norveško sta si precej podobni, saj mejita druga ob drugo vzdolž vsega skandinavskega polotoka. 36% švedske zemlje je popolnoma nerodovita, zato je pa 60% pokrite z obilnimi gozdovi. Švedi imajo veliko lesne in papirne industrije; znane so švedske vžgalice.

Zito pridelujejo na Švedskem takšno, ki ne terja preveč udobnih tal, kakor ječmen in riž.

Glavni vir švedskih dohodkov je pač rudarstvo. Švedsko železo je že od nekdanj igralo veliko vlogo v Evropi. Poleg železa pa pridobivajo tudi dosti bakra, premoga in žvepla.

Od leta 1814 do 1905 je bila Švedska v uniji z Norveško, odlej je pa samostojna. V svetovni vojni je bila nevtralna; od 1910 leta dalje ji vlada kralj gustav V.

Prestolnica Stockholm (več ko pol milijona ljudi) ima pridevek "severnih Benetk", saj leži na treh otokih. Mesto je starodavno in slovi po nekaterih lepih spomenikih. Švedska prestolnica je pa hkrati najbolj utrjeno švedsko vojno pristanišče.

To se ga ne tiče

Katehet govori v šoli o stvarjenju sveta. Eden izmed učencev hoče nekaj vprašati.

"No, kaj bi rad vedel, Jereb?"

"Moj oče pravi, da smo nastali iz opice."

"Poreklo vašega doma se pa mene prav nič ne tiče, dragi moj!"

Šlounarska Narodna Podporna Jedinota

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago, Illinois

GLAVNI ODBOR	
IZVŠEVALNI ODBOR:	
Vincent Calmar, predsednik	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vidar, gl. tajnik	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Lawrence Grudisak, pomoč. taj.	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Vagrich, gl. blazajnik	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Philip Gadin, upravitelj glasila	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Melik, urednik glasila	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
PODPREDSEDNIKI:	
Andrei Vidrich, prvi podpredsednik	799 Forest Ave., Johnstown, Pa.
Frank Holka, drugi podpredsednik	323 So. 13th St., Milwaukee, Wis.
John Pader, Jr., prvi distriktni podpredsednik	Box 227, Strabane, Pa.
Cassius Zarach, drugi distriktni podpredsednik	3587 W. 95th St., Cleveland, Ohio
John Kianek, tretji distriktni podpredsednik	148 Prospect St., Oglesby, Ill.
Edward Tomsic, četrti distriktni podpredsednik	623 W. 7th St., Walsenburg, Colo.
GOSPODARSKI ODBOR:	
Math Petrovich, predsednik	333 E. 151st St., Cleveland, Ohio
Vincent Calmar	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
F. A. Vidar	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Vagrich	2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
John Olip	321 S. Prospect Ave., Glendale Hills, Ill.
Donald J. Letrich	1937 S. Transbail Ave., Chicago, Ill.
John Zupan	1400 S. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
POROČNI ODBOR:	
John Gurek, predsednik	414 W. Hay St., Springfield, Ill.
John Barick	19311 Musakha Ave., Cleveland, Ohio
Anton Shular	Box 27, Arma, Kansas
Frank Vrsalovich	313 Toner St., Luzerne, Pa.
John Trebel	Box 297, Strabane, Pa.
NADZORNI ODBOR:	
Frank Zatis, predsednik	2301 S. Lawndale Ave., Chicago, Illinois
Fred Malgal	31 Westlake Ave., Peru, Illinois
Milan Medvesek	16292 Avenue Ave., Cleveland, Ohio

Zbližanje med zaveznicami in Rusijo

Sovjeti priznali skupnost interesov

London, 6. jun.—Angleški in francoski manevri za zblizanje s sovjetsko Rusijo so že rodili sadove, ko so tukajšnji sovjetski krogi priznali, da imajo zavezniški in Rusi skupne interese na Črnem morju in vzhodnem delu Sredozemlja. Sovjetski krogi so pa zaeno odločno naglasili, da se Rusija ne bo zapletla v vojno. Ona bo še nadalje držala svoje roke proč od konflikta med Nemčijo in zaveznicami.

Važen odlomek izboljšanja odnosov med Rusijo in zaveznicami se je pokazal, ko so britski krogi namignili, da bo stališče sovjetske Rusije dobilo odmev v Italiji. Mussolini bo skrbno pretehtal vse stvari predno se bo, če se sploh bo, odločil za vstop v vojno na strani nacističke Nemčije.

Poučeni krogi v Londonu na-

glašajo, da je Moskva, ko je odobrila imenovanje Stafforda Crippsa, voditelja levičarske grupe angleške delavske stranke, za poslanika v Rusiji, demonstrirala, da ni njena zveza z Berlinom tako tesna kot so mnogi domnevali. V Moskvi se zavedajo, da bi Hitler rad porabil Ukrajino, bogato poljedelako pokrajino.

Drugo znamenje, ki potrjuje izboljšanje odnosov med sovjetskimi in zaveznicami, je vest, da je Moskva odobrila imenovanje Erika Labonna kot francoskega poslanika v Rusiji. On bo nasledil poslanika Naggiara, ki je bil odpoklican iz Moskve v zadnjem februarju.

Dobra žena

— Moja žena hodi zadnje čase od gostilne do gostilne.
— Kaj se je čisto zapila?
— Ne, samo mene laže.

Carovniki

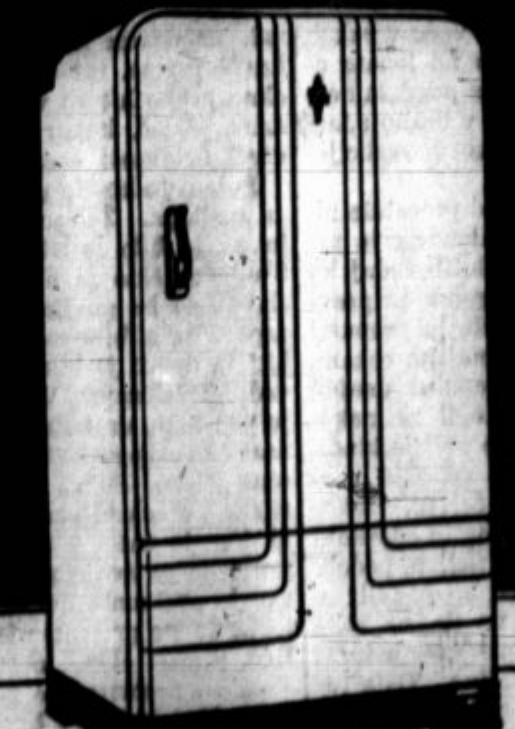
Zadnjič sem videl nekega čarovnika, ki je napravil iz enega jajca dve.

— Prava reč! Naš kretnar napravi iz enega hekta dva hekta vina!

SERVEL SE SEDAJ PRODAJA PO POPULARNIH CENAH

Zmrzuje tiho brez premičnih delov!

SERVEL ELECTROLUX Plin refrigerator

VSE TE PREDNOSTI:

- Stalna tihoća.
- Nobenih premičnih delov za obrabo.
- Ponovni nizki obratni trošek.
- Dosti ledenih kock.
- Večletna poslužba.
- Prihranki plačajo zanj.

LIBERALNI OBROKI IN POPUST ZA ZAMENJAVO
PUBLIC SERVICE COMPANY OF NORTHERN ILLINOIS

Razvaline hiš v belgijskem mestu, ki so ga napadli nemški letalci.

V senci albanskih planin

Prigode slovenskega vojaka v Makedoniji

Spisal Ivan Jontez

I. Posledice izleta v "Mohamedov raj"

Bilo je v nedeljo popoldne. Prostak Janez Močnik, najnovejši neprostovoljni dodatek k moštvo tretjega bataljona 46. pešpolka, stoječega v Ohridu Makedoniji, je z rokami na hrbtu mrtvo stal na prostranem dvorišču kasarne, obstoječe iz treh dolgih prtilničnih poslopij tostran žične ograje vzdolž v mesto vode ceste, pred katerimi je stalo kot oficir pred postrojeno četo manjše poslopje bataljonskega poveljstva, mrko motril preko streh brezupno gole gorske hrbte, ki so zapirali pogled proti vzhodu, in jezno brundal predse:

"Rad bi vedel, s čem sem se tako zameril usodi, da me je potisnila v to ušibo makedonsko gnezdo? Prekleta puščoba! Kakor v Sahari ..."

Toda Janez je pretiraval. Gorovje za Ohridom je res brezupno puščoba in golo kot do kože ostržene glave rekrutov, toda ravnina med njim in sinjim Ohridskim jezerom je pokrita z bujnim zelenjem, pričajočim o močvirnosti tal in vročem podnebnju; mestece s svojimi starinskimi hišami iz surove opeke in vitkimi minareti, stisnjeno k skalnatemu griču z razvalinami stare turške trdnjave, se zdi od daleč kot slička iz Tisoč in ene noči; in pogled na prostrano jezersko planoto, vklejano v naročju mogočnih temno sivih gorskih orjakov, ob čijih vznožjih se belijo v dalji nalik ob pečevje prilepljenim golobnjakom majhna obrežna sela, je očarljivo veličasten. Ne, z okolico že ni bilo nič narobe, rajši z Janezom. Fant, ki ga je stalo v čevlji dva palca manj kot šest čevljev, je bil namreč neznanosko nataknen, ker mu njegov poveljnik, poročnik Šore, ni hotel dati dovoljenja za ogled mesta, čiger orientalski videz ga je silno privlačil.

Dopoldne je bil pri njem ter mu javil po vseh predpisih svojo željo. Šore, kočen dolgin z obrazom, ki bi delal čast vsaki kumari, ga je pa nahnul kot čemeran pes:

"Kaj pa še! Jedva si oblekel uniformo, a že bi se rad klatil po mestu! In pri vsem tem si še zamudnik, tako rekoč dezertir, ker si se bil odtegnil prvemu naboru, po drugem so te morali pa žandarji odpraviti na vlak! Da si le upaš vprašati za dovoljenje za v mesto spričo tako slabega spričevala! Marš, poberi se mi izpred oči!"

S tem se je na smrt zameril Janezu, ki ga je brez nadaljnega prištela k jančarjem, češ kaj ga briga; poturico, da ni ročno prišel na prvi nabor, saj na koncu konca ni čisto nič zamudil! In, naposled, tudi ni bila Janezova krivda, da mu je, šestnajstletniku, v zadnjem vojnem letu umrla mati, dočim je očeta nosilo vrag vadi kod po Južni Ameriki in ni bilo od njega glasu vse od začetka vojne, tako, da je ostal sam v domači vasi v gorenjskih hribih!

Mar mu je kazalo kaj drugega, kakor odriniti v pisani svet, ako ni hotel ostati večer hribovski hlapec? In mar je bila potem njegova krivda, da nikjer ni imel pravega obstanka, se tu spril z gospodarjem, ker je zahteval preveč za premo, se tam zameril gospodinj, ker ni hotel videti obljub v njenih vročih očeh, ali da so se mu zamerili rudarji, ker so prevoljno sprejeli mezdno znižanje in da je bil danes konjski hlapec v Radovljici, jutri kočijaž na dolenski graščini, potem delavec v ljubljanski tovarni kleja, rudar v Trbovljah, nosač malte in opeke v Mariboru, skladiščni delavec v Celju, fizar, hotelski sluga in pogrebniški sluga v Zagrebu, kino-vratar v Novem Sadu, pristaniški delavec in zaupnik tihotapev na Sušaku itd.? Saj so ga navsezadnje le dobili pred naborno komisijo, ki ga je potrdila k pe-

hoti za devet mesecev. In kdo je kriv, da so ga morali nazadnje zopet iskati križem dežele, ko je bilo treba oditi k vojakom? Janez? Kaj še! Saj vendar ni mogel čakati v domači vasi, kdaj se bo visoki vojaški komandi zljubilo poklicati ga pod orožje! Tihotapjenje avstrijskega sahara je bilo preveč dobičkonosno in Janez se je vendar moral preskrbeti za deževne dni v kraljevi službi ... Sicer so ga navsezadnje vzlic vsemu srečno stlačili v vojaško uniformo, res s trimesečno zamudo, ki pa jo je popravil s tem, da se je v piclem tednu naučil vsega, kar so bili tlačili v glave njegovih tovarišev cele tri mesece. Sam Šore ga je bil včeraj pohvalil pred stotnijo: "Poglejte, fanta, butci! V enem tednu se je naučil več kot vi v treh mesecih! Se pač pozna, da je Slovenec in Sokol ...". Moštvo tretjega bataljona je namreč prišlo večinoma iz severnih omejenih krajev, kjer prevladuje madžarska govorica, ki pa Šore ni ugajala; Slovenec je bilo v bataljonu samo okrog trideset, pa še ti samo začasno.

Ob spominu na Šorovo pohvalo so Janezova gladko obrta lica zažarela kot mak, rumene brčice pod ravnim nosom so se mu nejevoljno napele in v temnosivih očeh se mu je utrnilo šop isker. "Hinavec!" je zabundal. "Z mano bi se postavljali, v mesto me pa ne pušči ... Da bi ga strela!"

Je najbližjega poslopja, v katerega senci je čepelo nekaj tucatov rekrutov, ki so čistili svoje orožje, lovili uši, kadili najslabše cigarete in se pomenkovali o ljubcah v domači vasi, je stopil droben vojak zagorele polti in iskričih se temno rjavih oči ter se gibčnih korakov napotil k Janezu.

"Skozi okno sem opazil, da se držiš kot huda ura, pa sem si rekel: 'Nemara žaluje za ljubico in potrebuje tolažbe', haha," je kaplarski pripravnik Lipe Cvek, kajti on je bil, veselo podražil čemerne Janeza. "Je res hudo ..."

"Vrag z ljubici!" ga je srdito ustavil Janez; "kar mene draži, so te vojaške cape, ki vise na meni, kakor oguljen frak na strašilu v koruzi!"

Lipe se je drobno zasmel. "Saj. Ampak bulam bi se šel vseno rad pokazat, kajne? Sicer pa v teh capah nisi baš videti napačen deček, če si mi pripravljen verjeti."

"O kakšnih bulah pa čekaš, Lipe lipeta-sti!"

"O, saj res, ti še ne veš, da so 'bule' turške žene, ki jih vidiš na ulici samo s pokritimi obrazi ... Da, bule jim pravijo. Zanimiva navada, ker nikdar ne veš, ali imaš pred seboj staro kozo ali brhko mlado golobico ... Škoda, da te Šore ne pušči v mesto ..."

Janez je ošinil Lipeta z nejevoljnim pogledom, se obrnil ter jezno udaril s peto ob tla.

"Hudič ga vzemi!"

"Bi šel res rad v mesto?" je poizvedoval Lipe. "Saj lahko greš ter se poživljaš na Šore!"

V Janezovih očeh je zagorelo upanje. "Kako?" se je hlastno obrnil. "Če si opašem bajonet, me straža ne pušči niti v kantino, brez bajoneta pa ne morem iti v mesto ..."

"Opaš si ga pod bluzo, v kantini pa ..."

"Že razumem," ga je vzhitec ustavil Janez ter ga zagrabil za rame. "Greš z menoj? Moj gost boš in vode ti ne bo treba piti ..."

Stražnik pri vzhodu na dvorišče ju ni nadlegoval, ker nista bila opasana, kar je pomenilo, da nista mogla priti daj kot do kantine onostran ceste. Janez mu je mimo grede veselo pomežiknil z levim očesom. (Dalje prihodnjici)

Železo

Boris Wider

Vojna je zatekla fužinarja Antona Janežiča v šestdesetem letu starosti in mu takoj prve dni vzela dva sinova, tri zete, pet kovačev, hlapca in dva konja. Zdelo se je, da se je poleg zaskrbljenosti v družini naselila žalost tudi v kovačnici, kajti številno znižanje delovnih moči je bilo občutno in odtelej so težka kladivala udarjala redkeje in je postala zvonka pesem železa tiha in manj ubrana. Res so mu ostali v pomoč stari kovači, toda njihove črne, izgarane roke, ki so sicer še znale spr lo po zakriviti in mu dati potrebno debelino in ostrino, so bile že utrjene, ker so pustile svojo silo in gibkost v kladivah in kleščah. Bili so že veterani svojega težkega poklica, saj so prestali ob nakovalu svojih trideset, štirideset let in pri tem z lesenimi colkami na nogah izgubili v stepana tla, prave kotanje, kri pa jim je že zdavnaj izsušila razbeljena peč sredi fužine. Tudi trije kovači niso pomenili mnogo in edini sin, ki ni bil poklican, je bil dovoglaven. "Zaradi boleznih ni bil v drugo pomoč, kakor da je sedel na oblaženem stolcu ob noreh in 'dajal vodo'. Na znamenje kovača je namreč po-

tegnil vzvod, da je voda v rakah pred fužino stekla na lopate ogromnega koleca in poglajala nore, velika kladivala, v besno udarjanje po debelih kosih razbeljenega železa.

Tako Janežiču ni preostalo ničesar drugega, kakor da je pri svojih šestdesetih letih, tedaj, ko se je bil že polagoma pripravljati, da sem izpreže in prepusti delo mlajšim, močnejšim rokam, spet obul cokle, opasal usnjen predpasnik ter stopil za nakoval. Bele roke so prijele kladivalo in udarjale po rdečem, v ognju omečenem železu. Iakre so sršele vsenaokrog in odsekanji kosci razbeljenega železa, podobni debeli turščici, so padali v loku z nakovalna na tla, na roke in noge, žgali in pekli ter pripravljali sramečino. Toda tudi njegove roke so bile že slabe, noge mehke, a hrbet trd in se ni več hotel dovolj gibko in globoko upogibati. Pri obdelavi prvega arpa, zajet v čar rdečega, počnega železa, je upal, da mu leta ne bodo v napoto, da bo delo zmogel, kakor ga je nekoč. Ko je posegel a kleščami v peč po drugi kosa razbeljenega železa, so bile njegove črne roke pokrite s temnimi pikami tam, kjer so iskre in ogorki osmodili kosmate lahki, trde od utrjenosti in so podhrtevale od napora. Izprevidel je, da ni več za delo, in se je žalošten umaknil od nako-

vala za pisalno mizo, v sobici na kraju fužine, ter se zazrl skozi okno preko hiteče vode v rakah daleč, daleč, kakor da bi hotel uteči bridkosti tega spoznanja.

Potem je kmalu prišla še druga nadloga. Železo je pohlajalo in ga je bilo le stežka dobiti. Švedsko jeklo je bilo znano in alavno le še po imenu. Zaradi zapore ga ni bilo več mogoče dobiti in delati je bilo treba z navadnim železom. V vsaki vojni je pač tako, da tedaj pade vrednost človeškega življenja in rase črna železa. Sprva se je Janežič stiske po železu skoraj razveselil, ker je našel v njej rahlo opravilo za svojo nemoč. Vendar je prekmalu uvidel, kam utegne to zlo prvesti njegovo fužino, staro obrt, obstoječo že stoletja, procvitajočo iz roda v rod. Kaj bi počel brez fužine, brez železa, on, ki je prinesel a seboj na svet v slednji kaplji svoje krvi globoko ljubezen, divjo strast do te očrne, z drobnim železnim prahom vsepo- vsod pokrite fužine, v kateri je moč in dan, iz leta v leto, da, iz stoletja v stoletje, poleti in pozimi žarela peč in širila toploto, ki bi jo človek pogrešal tudi v najhujši vročini, če bi je ne bilo več — brez fužine, v kateri so iz dneva v dan rohneli a svojih divjim bobnenjem ogromni norci, ki med delom niso smeli zanemeti, če se je hotel ubra-

Delavski bataljoni v uniformah v glavnem mestu Mehike v pohodu na prvega maja.

niti vtisa, da je zastalo življenje in mu je ušesa prevzela mrtva gluhost.

Ne, njemu železo ne bo pošlo. Hodil je po velikem, hladnem skladišču in pregledoval zalogo napravljenih kos, arrov, lopat in kopac. Z ljubečim pogledom je šel preko številnih izdelkov iz sivga, motnega jekla in nežno je potegnil tu pa tam po kosi, kakor bi ji hotel obrisati prah. Potem je šel v drugi prostor, za- ložen z jeklom in železom v debelih, težkih palicah. To je bila zadnja zaloga iz mirnih časov, zlati zaklad neprecenljive vrednosti. Na obsežnem dvorišču, varno ograjenem, pa je čakala gora jeklenih odrezkov in odpadkov in nešteto velikih lesenih sodov, polnih drobnih jeklenih opilkov je bilo pripravljeno, da jih močne roke nalože na vozove in odpeljejo na Jesenice v tovarno.

Zadnje čase so preplavili vao deželo majhni, neznanstni ljudje, ki jim je iz kakršnihkoli vzrokov uspelo, da so se odtegnili vojni na fronti. Med njimi so bili starci in otroci, pa tudi ženske. Hodili so iz kraja v kraj, z vrečami preko ramen, drugi so vlekli s seboj ročne vozčke, redki med vsemi temi pa so imeli celo izstradano kljuse, vpreženo v majav vozič. Vaa dežela jih je bila polna, vse ceste so bile njihove in pred njimi ni ostala skrita nobena vaa, noben kraj. Hodili so od hiše do hiše in povpraševali po starem železu. Po starih zarjavelih obročih, žeb- ljih, lopatah, loncih, plugih, kolesjih, po vsej stari arji, ležeči po podstrešjih, so vpraševali in ponujali zanjo lep denar. Bili so to ljudje vseh poklicev, vseh starosti, nenastavljeni agenti neprotokoliranih prekupčevalnic a kovinami, nekakšnih borz za kovino, za katero so določali ceno po višini ponudb in povpraševanja in širili po deželi od ust do ust. In podstrešja so se praznila. Staro železo je vrelo na dan, amazano in zarjavelo, raslo v kupe in gore, se prevažalo v samokolicah in na vozovih z dežele v mesto, odtod pa v tovarno, v topilnico.

Tudi k Janežiču so prihajali. Pregovarjali so ga, mu ponujali visoko ceno. Dobival je tudi pisane ponudbe. Nanje ni odgovarjal. Prekupčevalce je odpravljal trdo in neizprosno odklanjal njihove ponudbe. Sovražil jih je, te ljudi, ki so se oprijeli donostnega, a priložnostnega posla iz golega pohlepa po lahkem zaslužku z železom, s katerim je on, fužinar, rasel iz mladosti in je živel z njim še zdaj, ko je star. Rea je onemogel, da ne more več kovati, toda železo ljubi s srcem, toplim ko peč v fužini. Ni se ponizal med starinarje, ampak je ostal fužinar, ponosen na obrt, ki so jo z ljubeznijo izvajali že njegovi predniki pred sto, dve sto leti, a ponosom jo je opravljal on sam.

vse svoje življenje in njegova sveta dolžnost je, da jo preda svojim potomcem častno in nemadeževano, kakor jo je bil sprejel.

Iz previdnosti je določil nočno stražo na dvorišču, v pomoč pa ji je dal dva ovčarja, zvesta in nepodkupljiva čuvaja. Potem se je jel pripravljati, da prepelje opilke in odrezke v tovarno in dobi iz njih železo, pretopljeno v težke palice. Toda za to bi potreboval močnih rok in težkih konj, ki bi speljali to veliko breme tudi po najhujšem klanecu. Vojaštvo pa mu je vzelo dva konja težaka in mu pustilo le staro izčrpano žival, ki te teže ne bo zmogla. Vprašati bo moral za posodo pri sosedih. Sam pa se je a kovači lotil nakladanja. Muka je bila; z oslabelemi rokami zvaliti težke sode na voz, počasi je šlo nalaganje izpod rok, a končno so le naložili voz.

Pod večer je zapregel vanj tri konje. V par dva izposoje- na, pred njima domačega. Preden so potegnili voz z mesta, so kresali a kopiti ob kamen svetle iskre, konj v pripravi pa je padel in si ranil koleno. Potem se v zaletu premaknil voz. Po ravnem je šlo dobro dalje. Kakor prejšnja leta, tako je imel Janežič namen tudi zdaj, potegniti voz preko najhujših klanecv in ga pustiti ponoči na samotni cesti, da si živina medtem odpočije in se pri polnih jaslih ovsa in koruze popravi za dolgo pot prihodnjega dne. Prejšnja leta je šlo zmerom vse po sreči. Konji so bili boljji, pa tudi sinovi in mladi kovači so se oprli z ramen ob voz in pomagali živini premagati nabrekle vzpetine. To pot pa je bila živina slaba in tudi stari kovači niso mogli prida poprijeti. Janežič je držal vajeti in stopal ob vozu. Prvi klanec je upal prevoziti brez težave, zato je poglgnal konje v lahen dir, da bi dobil zalet. Toda konj v sprednji priprigi je nerodno stopil, s kopitom slabo poprijel trdo cesto in padel. Tedaj sta se ustavila tudi konja za njim. Vse se je zgodilo tako hitro in nepričakovano, da ni bilo moči ne zavreti ne podložiti kamna pod kolo. Težak voz je drčal navzdol po bregu, konja sta korakoma popuščala sili, ki ju je vlekla nazaj, dočim je sprednji konj, polzel nazaj leže in je bil z razkrehnjenimi nogami podoben žabi.

Janežič je hotel voz zadržati in se je oprl z ramo ob ročico. Toda teža je bila prevelika in sila, ki je vlekla voz nazaj, premočna, da bi ga mogel ustaviti in preprečiti nesrečo. Že so bila zadnja koleca na robu ceste, že se je voz nagnil na levo, se zamajal in padel pod cesto. Janežiča je pritisnil ob tla težak sod z železnimi opilki in mu obležal na trebuhu.

Konji so bili upehani in so začudeno gledali, kaj se je zgo-

dilo. Oni iz sprednje priprige je ležal in ni poskušal vstati. Tudi kovači prvi trenutek niso vedeli, kaj bi. Ko pa so prišli h gospodarju in mu hoteli odvzeti težko breme, je ta odmahnil z roko, češ da ni več treba. Kmalu nato je umrl.

Umri je pod železom, a ka-

terim je živel vse življenje, ki ga je tako zelo vroče ljubil.

HUMOR

Neki bančni direktor je nekod po naključju v gosti precej dvomljive vrednosti je tam kot natakarka odkril kega bivšega sošolca.

"Kaj pa delaš tu?" je vprašal. "Ali ti gre res tako slabo?" "Ni tako hudo," je odgovoril. "Tukaj sicer strežim, sti mi pa tukaj ni treba."

"Toda Milka," je vprašal prijateljica, "ali nisi izpral prasebnosti, ko te je tako neob- obel in poljubil?" "Da, za trenutek. Skoro ga bila odpanila."

Slab v zemljepisju

Učiteljica: "Ančka, ali je tvoj brat že odpotoval v Ameriko?" Učenka: "Da, in včeraj že dobili od njega razgled iz Indije."

Učiteljica: "Da, da, zmer je bil slab v zemljepisju."

96% štedilnikov prodanih v Chicagu so MODERNI PLINSKI ŠTEDILNIKI

Moderni plinski štedilnik PRVI v prodaji, ker prvovrsten v opre- mi!

- 96 iz 100 družin kupi plinski štedilnik, ker moderni plinski štedilnik 1. Prvi v ekonomiji! Stane manj za kupiti—stane manj v obratu.
- 2. Prvi v hitrosti! Nahitrejše kuha na krovu kolikor je znano.
- 3. Prvi v prožnosti! Daje kakršnokoli gorkoto želite takoj.
- 4. Prvi v krasoti! Slavni narodni izumitelji so ustvarili ta moderni plinski štedilnik.
- 5. Nenadkriljiv v čistoti, udobnosti in hranitvi opreme.

EDINO MODERNI PLINSKI ŠTEDILNIK IMA VSE PREDNOSTI

Samo-izgalsni vrhni gorilec ... Ni treba ugašale, ne čakanja. Veliki gorilec ... Najhitrejša vrhna kuha na krovu peč kolikor znano. Automatična kontrola gorkote v peč ... Jamči pravo temperaturo. Prave temperature peč ... Drži zaželeno temperaturo. Težja izolacija ... Drii gorkoto peč v peč. Brezdimni prašilec ... Odpravi dim, praši a dvojno hitrostjo. Minutna paznost ... Vas pokliče kadar je kuhano. Automatična kontrolna ura ... Ako želite. Pazi na vašo kubo ... Odpira in zapira gorkoto v peč—kadar ste odsotni.

OGLEDITE SI TA MODERNI ŠTEDILNIK V VAŠEM BLIŽNJEM PROPL GAS URADU

MODERN COOKERY ... CONSTANT HOT WATER ... SILENT REFRIGERATION ... GAS HEATING ... THE PEOPLE'S GAS LIGHT AND COKE COMPANY

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in pristoje en, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine a eni naročnik. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani že plačajo pri assessments \$1.20 za tednik, se jim to pristoje a naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cene listu Prosveta je:

Za Zdruš. države in Kanado \$6.00	Za Ciceo in Chicago je \$7.50
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in..... 6.30
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in..... 5.10
3 tednike in..... 2.40	3 tednike in..... 3.90
4 tednike in..... 1.20	4 tednike in..... 2.70
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in..... 1.50
Za Evrope je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vrsto denarja ali Money Order v plačilo in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vrsto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vrsto naročnika.

PROSVETA, SNPJ, 2637 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vrsto \$.....

1) Ime..... Čl. družina \$.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2)..... Čl. družina \$.....

3)..... Čl. družina \$.....

4)..... Čl. družina \$.....

5)..... Čl. družina \$.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabilu za veselice in shode, vizitnice, častilke, knjige, koledarje, letake itd. v slovenem, hrvaškem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

(■ ■ ■)

Vaa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cena zmerno, unifiko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2637-59 SO. LAWDALE AVENUE

Tel. Rockwell 3904

CHICAGO, ILLINOIS